

Tutkimuskatsaus

Närpiön malli – alustavia poimintoja tutkimusprojektista

Närpiöllä on hyvä maine maahanmuuttajien kotouttamisessa. Kaupungin väkiluku on 9 400, josta noin 86 prosenttia on ruotsinkielisiä, kuusi prosenttia suomenkielisiä ja loput kahdeksan prosenttia muunkielisiä. Ulkomaalaistaustaisen väestön määrä on suurempi kuin tilastot osoittavat, arviolta kymmenen prosenttia koko väkiluvusta. Tämä johtuu siitä, että Närpiössä on paljon maahanmuuttajia lyhytaikaisilla työluvilla, jotka eivät näy tilastoissa.

Närpiö tunnetaan Suomen kasvihuoneviljelyn merkittävänä keskuksena: valtaosa Suomen tomaateista ja kolmannes kurkuista tuotetaan siellä. Viljelyelinkeino työllistää noin 1 200 asukasta, suuri osa heistä on maahanmuuttajia. Kaupunki on maatalousvaltainen, mutta elinkeinotoiminta on monipuolista ja vireää; merkittävimmät tuotantoalat ovat metalli-, elintarvike-, rakennus- ja puunjalostusala. Työpaikkaomavaraisuus on yli sata prosenttia, ja työvoiman saanti on aika ajoin ollut ongelma. Naapuripitäjistä käydään Närpiössä töissä, mutta ilman maahanmuuttajia kunnan elinkeinoelämä olisi vaikeuksissa. Yritykset ovat aktiivisesti värjänneet maahanmuuttajia monista eri maista, kuten Bosniasta, Vietnamista, Venäjältä, Baltian maista ja Valkovenäjältä, koska lähempää työvoimaa ei ole löytynyt. Närpiössä puhutaan yli 30 eri kieltä, ja kaupungista on tullut hyvin monikulttuurinen. Vieraskielisen väestön osuus on Närpiössä viidessä vuodessa lähes kaksi ja puolikertaistunut, kun se Pohjanmaan maakunnassa oli miltei kaksinkertaistunut ja koko Suomessa vain puolitoistakertaistunut. Närpiö poikkeaa muusta Suomesta myös siinä, että siellä suuri osa tulijoista asuu maaseudulla. Yleensä maahanmuuttajat ovat asettuneet kaupunkikeskuksiin. Moni kylä on saanut piristysruiskeen nuorista lapsiperheistä, ja koulujen toimintaedellytyksiä on voitu turvata.

Siirtolaisuusinstituutti käynnisti syksyllä 2012 tutkimusprojektin, jonka kohteena on ”Närpiön malli”. Keskeiset tutkittavat kysymykset ovat: Miksi ja miten Närpiöstä tuli suuressa mittakaavassa vierastyövoimaa käyttävä kunta, mitä se merkitsee

kunnalle ja voidaanko mallista oppia? Mitä maahanmuutto on vaatinut kunnalta, asukkailta, elinkeinoelämältä ja maahanmuuttajilta itseltään?

Selvittääkseni näitä kysymyksiä tein haastattelumatkan Närpiöön 24.–27.9.2012. Haastatelin työnantajia, keskeisiä kunnan viranhaltijoita ja maahanmuuttajia, yhteensä 17 henkilöä. Haastattelut antoivat erittäin positiivisen kuvan Närpiön mallista. Työnantajat olivat tyytyväisiä maahanmuuttajataustaisiin työntekijöihinsä toimialasta riippumatta, eikä suurempia ongelmia ole koettu. Kriitikki suunnattiin oleskelulupiin liittyvään byrokraatiaan ja erityisesti työluvan saannin sekä uusimisen hitauteen. Työluvan uusiminen saattaa kestää jopa kymmenen kuukautta, ja sinä aikana sekä työnantaja että työntekijä elävät suuressa epävarmuudessa. Maahanmuuttajille itselleen ja heidän perheilleen tästä koituu suurta stressiä – on vaikea rakentaa elämäänsä, kun ei tiedä, pitääkö lähteä Suomesta vai ei. EU-maiden kansalaiset ja jatkuvaluonteisen A-oleskeluluvan haltijat voivat asettua Närpiöön turvallisista mielin, mutta tilapäisluonteinen B-lupa tarkoittaa jatkuvaa epävarmuutta. Pysyvä P-oleskelulupa myönnetään aikaisintaan neljän vuoden Suomessa oleskelun jälkeen. Työnantajan on odotettava pahimmassa tapauksessa liki vuoden ennen kuin voi palkata ulkomaalaisen työntekijän. Kun lupa vihdoinkin tulee, tilanne voi olla erityksessä toinen.

Haastattelemani maahanmuuttajat viihtyivät Närpiössä hyvin. Moni oli ostanut itselleen omakotitalon ja kaikki olivat tehneet Närpiöstä kotinsa. He puhuivat hyvää ruotsia, usein Närpiön murteella maustettuna. Kukaan heistä ei osannut suomea, eivätkä kokeneet sitä tarpeellisenä. Muuttajat pitivät kuitenkin tärkeänä, että heidän lapsensa oppivat suomea. Kokemuksia syrjinnästä heillä ei ollut. Turvallisuus, asuinympäristö ja toimeentulo nousivat esiin tärkeimpinä asioina. Poismuuttosuunnitelmia ei ollut. Yksi haastateltavista oli kokeillut onneaan Tampereella, mutta viihtyi siellä vain puoli vuotta. Kieli ja ympäristö tuntuivat liian vierailta.

Närpiön kunnalle muuttajat ovat tuoneet paljon haasteita, aina päiväkotij- ja koulupaikkojen järjestämisestä asumiseen liittyviin kysymyksiin. Tavoitteena on, että maahanmuuttajat viihtyisivät ja asettuisivat Närpiöön. Yhteistyötä on tehty lähikuntien kanssa, erityisesti K-5 alueen (Kaskinen, Kristiinankaupunki, Maalahti, Mustasaari ja Närpiö) puitteissa. ”Welcome Office” Närpiön kunnantalossa tarjoaa ohjausta ja neuvontaa maahanmuuttoon liittyvissä asioissa. Siellä maahanmuuttaja saa ohjausta, neuvontaa ja tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, rekisteröinnistä ja viranomaisten palveluista, kielikursseista ja koulutusmahdollisuuksista, viranomaisista, kuten poliisista, maistraatista, KELA:sta, vero toimistosta, terveydenhuollosta, päivähoidosta, suomalaisesta koulutusjärjestelmästä, vapaaajan toiminnoista ja asumisesta.

Usein esitetty mielipide oli, että kanta-asukkaat ja maahanmuuttajat tulevat hyvin toimeen keskenään ja tarvitsevat toisiaan. Kun tiedustelin syytä myönteiseen suhtautumiseen maahanmuuttajiin

Närpiössä, tavallinen vastaus oli, että närpiöläiset ovat kautta aikojen itsekin olleet siirtolaisia Amerikassa ja Ruotsissa, ja tiesivät, millaista on asua vierassa maassa.

Siirtolaisuusinstituutin Närpiö-tutkimusprojektin toteuttavat Markku Mattila ja Krister Björklund. Raportti ilmestyy vuoden 2013 alkupuolella Siirtolaisuusinstituutin sarjassa.

*Krister Björklund, tutkija
Siirtolaisuusinstituutti*

Ristikoida ja käden heiluntaa

Siirtolaisuusinstituutin tutkija Krister Björklund oli lokakuussa keräämässä Närpiössä aineistoa tutkimustaan varten. Hänen teemanaan on selvittää Närpiön kunnan onnistuneen tulomuuton salaisuudet. Haastateltavina oli mm. kuntaan muuttaneita entisen Jugoslavian alueen asukkaita. Erään haastatellun mielestä Suomi on vähän kummallinen maa. Närpiössä on sekä Alko että kultasepäliike. ”En voi ymmärtää, että Alkon ikkunoissa on kalterit, mutta ei kultasepäliikkeessä”.

Wladimir Kokko pohti Inkeri-illan esitelmässään (Turku 31.10.2012) suomalaisen ja venäläisen elämänmenon kulttuurisia ja käytännöllisiä eroja. Hän järjestää inkeriläisille Suomeen paluuseen liittyviä valmennuskursseja. Jo Suomeen palanneilta hän oli saanut kipakkaa palautetta, että käden heiluttamista pitää opettaa kursseilla. Venäjällä kun bussit automaattisesti pysähtyvät joka pysäkillä, Suomessa vain käden heilautuksesta. Alkuvaiheen palaajat olivat vain katsoneet kun bussit kiitivät ohi pysähtymättä. Pieni asia ulkopuoliselle, iso asia pysäkillä jääneelle.

Ismo Söderling